

Takvim ve mevsimler

- **Zaman Kavramı ve Takvimcilik** (*Vehbi Kara*)

Dünyada en çok kullanılan takvim **Miladi ve Hicri takvimdir**. Çin’de ve dünyanın çeşitli ülkelerinde kendine özgü takvimler olsa da hayatın içine yerleşmiş olan sadece bu iki takvimdir.

Müslüman ülkelerde dini bayramlar ve özel günler; Kamere yani Ay takvimine göre yapılır. Kameri takvim denilmesinin sebebi; gece gökyüzünde her bir günde farklı bir şekilde bulunmasıdır. Ayın başı ortası ve sonunda olduğumuzu çok rahatlıkla gökyüzüne bakıp anlayabiliriz. Fakat dünyanın hemen hemen her yerinde Miladi takvim kullanılır. Çünkü bu takvim mevsimlere göre çiftçilere kolaylık sağlar, devlet yönetiminde birçok konuda daha elverişlidir.

Güneş takviminin özelliği gereği mevsimler hep aynı zamana yani aynı aylara denk gelir. Bu sayede çok eski yıllardan beri vergiler hasat zamanında toplanabilmekte, mevsim şartları dikkate alınarak planlamalar yapılmaktadır.

Zaman, göreceli bir kavramdır. Aristo'ya göre **zaman hareket eseri ortaya çıkmıştır**, o halde zaman hareketin ürünüdür. Buna görecelik denmesi de bu yüzden.

Zamanın tıpkı ışık gibi bükülebileceği varsayılmaktadır. Bast-ı zaman kavramı İslam terminolojisinde çok önemli olup **zamanın genişlemesi** anlamına gelmektedir. Aklın eremediği birçok olay bast-ı zaman kavramı ile izah edilmiş, anlaşılmaya çalışılmıştır.

Maddenin ışık hızına yaklaşması durumunda zamanının yavaş akması söz konusudur. **Zamanın; ışık hızında durması ve ışık hızı ötesinde de tersine akması** teorik olarak mümkün görülmektedir.

İnsanoğlu, tarih boyunca çeşitli metotlarla zamanı ölçmeye çalışmıştır. İlk başta insanlar için sadece yağmurun, karın, soğuğun, sıcağın zamanını bilmek yetiyor; mevsimler barınma, göç veya hasat zamanını söylüyorlardı ve yeterliydi. Fakat gittikçe daha küçük zaman birimlerine ihtiyaç duyan insanlık, **yılı aylara ve haftalara bölmeye** başlamışlardır. Dinler ve peygamberler bu konuda öncülük yapmışlardır.

Daha küçük zaman birimlerinin tarihi, takvimle paralellik gösterir. **Yılları ve günleri ilk olarak birimlere bölenler Sümerlerdir. Mısırlılarla devam eden zamanı doğru ölçme çalışmaları, Yunan ve Roma medeniyetlerinde iyice geliştirilmiştir.**

Zaman ölçen aletlerimiz bir günü 24 saat olarak gösterir. “Gün” gece ve gündüz sürelerinin toplamıdır. Gece ve gündüz, Dünya’nın kendi çevresi etrafında bir defa dönüşünden ileri gelir. Ama Dünya kendi çevresi etrafındaki dönüşünü 24 saatte değil, **23 saat 56 dakika, 4 saniye** de tamamlar.

Mesela; Kandilli Rasathanesinden, Dünyaya göre sabit duran uzak bir yıldız bakalım. Belli bir açıdan baktığımız zaman bu yıldız gördüğümüz anda kronometreye basalım. Aynı yıldız, aynı noktadan ve aynı açıdan tekrar görebilmemiz için geçen zaman 23 saat, 56 dakika, 4 saniye olacaktır. Buna **“Yıldız Günü”** diyoruz.

Fakat Dünya bu süre içerisinde kendi etrafında dönerken yörüngesi üzerinde de ilerlemeye devam etmiş, yörüngesinin 365’te birini kat etmiştir. Bu nedenle, Güneş’in sabit yıldız göre olan yönü de değişmiştir. Güneşi de aynı nokta ve açıdan tekrar görmemiz için, Dünya biraz daha dönmek zorundadır. Bu dönme süresi de 3 dakika 56 saniye olacaktır. Bunu, 23 saat, 56 dakika, 4 saniyeye ilave edersek 24 saati buluruz ki bizim kullandığımız gerçek **güneş günü** de budur.

Yerin kendi eksenini doğrultusunda tam bir dönüşü (360 Derece) tamamlamak için geçen zamana gün denir. Gün için farklı referanslar da kullanılabilir. Bir güneş günü, yeryüzündeki, güneşin karşısında bulunan bir noktanın, dünyanın kendi eksenini çevresindeki devrini tamamlaması sonunda, yeniden güneşin tam karşısına gelinceye kadar geçen zamandır. Gerçekte, bu, tam bir devirden daha çoktur; çünkü başlangıç noktası, devir tamamlandığı zaman, olması gerektiği gibi, güneşin tam karşısında değildir.

Bunun nedeni, dünyanın kendi eksenini çevresinde dönerken, bir yandan da, güneşin çevresindeki yörüngesi üzerinde hareket etmekte olmasıdır. Başlangıç noktasının bir devri tamamladığı süre içinde, dünya 2.500.000 kilometreye yakın bir yol gitmiş olacaktır. Bu durumda, başlangıç noktasının tam güneşin karşısına gelebilmesi için, dünyanın, kendi eksenini çevresinde, biraz daha dönmesi gereklidir.

Yıldız günü de, yerin, kendi eksenini çevresinde hareketine dayanır; ama bu kez, başlangıç noktası, güneş yerine bir yıldızla göre saptanır.

Yıldızlar, o kadar uzaktadır (en yakını milyarlarca kilometre uzakta) ki, dünya, onlara göre çok az yer değiştirmiş olur; böylece, kendi eksenini çevresindeki tam bir devri sonunda, başlangıç noktası, yeniden yıldızın karşısına gelmiş bulunur. Tam bir devir süresi olarak düşünülebilen bir yıldız günü, güneş gününe göre, biraz daha kısadır, ikisi arasındaki fark, yaklaşık olarak, dört dakikadır.

Uzunluk bakımından değişiklik gösteren güneş gününü, günlük zaman ölçüsü olarak kullanmak pek uygun değildir. Güneş gününün değişikliğe uğraması, yerin yörüngesinin elips biçiminde olmasından ve güneşin merkezde değil, elipsin odak noktalarından biri üzerinde bulunmasından ötürüdür.

Dünya, güneşe en çok yaklaştığı zaman (perihel = günberi durumu), güneşten en uzak olduğu zamandan (aphel = günöte durumu) daha hızlı döner.

Saatle ölçtüğümüz gün, güneşin doğuşu ve batışıyla ölçülen doğal gün gibi olmayıp, uzunluk bakımından değişmez. Biz, bu güne, bütün güneş günlerinin ortalaması olduğu için, ortalama güneş günü diyoruz. Böylece, güneş günleri, ortalama güneş günlerinden, kimi zaman daha uzun, kimi zaman daha kısadır.

Dünya güneşin çevresindeki daireye yakın elips şeklinde bir yörünge hattı oluşturarak dönüş yapar. Bu hattı oluşturduğu düzleme **yörünge düzlemi** denir. Elips yörüngesinin iki odağı vardır ve güneş bu odakların birindedir. Yani güneş yörüngenin merkezinde değildir. Bu yüzden dünya bu yörüngesel hareket boyunca bazen güneşten uzaklaşır, bazen de yaklaşarak değişken mesafeli bir hareket yapmış olur. Dünya yörünge üzerinde güneşe en uzak olduğu zamana aphelion (4 Temmuz), en yakın olduğu zamanda perihelion (3 Ocak) denir. Yörüngesel hareket batıdan doğuya doğru yaklaşık **365 gün 6 saatte** tamamlanır ve buna **1 yıl** diyoruz.

Dünyanın belirli dönemlerinde güneşe yaklaşıp uzaklaşması güneşten aldığı ışının değişken olmasına neden olur. Fakat mevsimlerin oluşmasındaki asıl etken güneş ile dünya arasındaki bu mesafe değişimleri değildir. **Dünya güneş çevresinde dönüşünü yaparken dünyanın kutup eksenleri yörünge düzlemine dik değildir.** Bu durumda ekvator ile yörünge düzleminde çakışmaz ve aralarında **23 derece 27 dakikalık bir açı vardır.** Bu eğimden dolayı yer kürenin bazı bölgeleri yıl içinde güneş ışınlarını dik olarak alırken bazı bölgelerinde eğik açıyla alır. **Işınları dik alan bölgeler daha çok ısınırken eğimli olan bölgeler ise daha az ısınır. Bu ısı değişimine ve bu ısı değişikliğine bağlı olarak mevsimler oluşur.** Allah dünyaya bu şekilde eğim vererek mevsimleri yaratmaktadır.

Kuzey yarımkürede 21 Mart - 21 Eylül tarihleri arasında yaz mevsimi yaşanırken güney yarımkürede kış mevsimi yaşanır. 21 Eylül - 21 Mart arasında ise tam tersi gerçekleşir. **Mevsimlerin oluşmasındaki en büyük etken ekvatorun yörünge düzlemi ile yaptığı 23,5 derecelik bu açıdır.**

- **Takvimcilik** (*Vehbi Kara*)

Malumdur ki miladi takvim, dünyanın güneş etrafındaki dönmesine bağlı olarak bir tam dönüş yapması üzerine bina edilmiştir. Günümüzdeki şeklini hasat zamanı alınan vergileri düzenli bir hale getirmek üzere Vatikan tarafından yapılmıştır. Fakat dünyanın hareketindeki dakik nizam ve saniye şaşmayan düzen, başlangıçta tam olarak anlaşılamadığı için, önce Romalılar sonra da Papalık defalarca takvimi değiştirmişlerdir.

Jülyen takvimi, Julius Sezar tarafından MÖ 46 yılında kabul edilen ve batı dünyasında 16. yüzyıla kadar kullanılan takvimdir. Artık yıl hesaplamasındaki ufak bir fark sonucu bir kayma oluşturduğu için, yerini Gregoryen takvimi almıştır.

Sezar, o zamana kadar kullanılan takvimdeki karışıklıkları çözmesi için İskenderiyeli astronomi bilgini Sosigenes'den yardım alır. Sosigenes, 1 yılı 365,25 gün olarak oluşan mevsim kaymalarını düzeltmeyi hedeflemiştir. Böylece 4'e tam bölünemeyen yıllar 365 gün olmuş, bu yıllardan artan çeyrek günlerse 3 yılın ardından gelen artık yıla eklenerek, artık yılı 366 güne çıkarmıştır.

Ayrıca 1 yılın 12 ay kalabilmesi için artık yıllarda aylar 6 ay 30, 6 ay 31 gün çekecek şekilde düzenlenmiştir. Artık olmayan yıllarda ise yılın son ayından 1 gün çıkarılmıştır. Bu da **o dönemde yılbaşı mart olduğundan dolayı şubat ayının artık yıllarda 30, diğer yıllarda ise 29 güne çekilmesine** sebep olmuştur. Ayrıca takvim düzenlemesini yaptığı için Temmuz ayının ismini değiştirerek kendi adından gelen **July** ismini vermiştir.

Fakat Sezar'ın öldürülmesinden sonra takvimde yapılan bu ıslahat düzgün uygulanamadı. Takvim düzenlemelerini yapan Pontifeksler, 3 yılda 1 artık yıl uygulaması yaparak takvimde tekrar bozulmalara sebep olmuştur. Bu uygulamanın yapıldığı yaklaşık 40 yıl boyunca 3 gün kayma meydana gelmiş ve MÖ 8. yılda Augustus 12 yıl boyunca artık yıl uygulamasını durdurarak bu kaymayı düzeltmiştir. Augustus tıpkı Sezar gibi takvimde değişiklik yaptığı için bir ayın adını değiştirip kendi ismi olan **Augustus**'u vermiştir. Ki bizde bu ismi kullanıyoruz. Fakat **ismi Sezar'dan gelen Temmuz ayının 31, Ağustos ayının ise 30 çekmesinden dolayı Şubat ayından 1 gün alınıp Ağustos ayına eklemiştir**. Ne yani kendisi Sezar'dan daha küçük müydü ki gün sayısı az olacaktı? **Böylece Şubat ayı artık yıllarda 29, diğer yıllarda 28 güne düşmüştür.**

Bu takvime göre yıldönümü meselâ Hz İsa'nın doğum günü güneş yılı hesabı ile tam olarak bulunamaz. Ancak takribi bir şey söylenebilir. Zira hem takvimle çok oynanmıştır hem de bir yıl 365 gün 5 saat 48 dakika 46 saniyedir. Yıldönümleri ancak yaklaşık bir tarih denilebilir.

Fakat Müslümanlar kamerî aylara göre takvimlerini düzenlerler. Kamerî aylarda değişiklik olmaz. Zira Ay'ın hareketi muntazamdır. Ayrıca çok kolay gözlem yapılarak takvim belirlenebilmektedir. Öyle mükemmel bir nizam ve düzen vardır ki; saniye şaşmamaktadır. Mesela; **Dünya Ay'ın sadece bir yüzünü görmektedir. Zira Ay'ın kendi eksenini etrafındaki dönüşü ile Dünya etrafındaki dönüşü aynı zamandır.** 27 gün 7 saat 43 dakikada Ay'a göre hem bir yıl hem de bir gün olmaktadır. Ne ilginçtir ki Ay kendi eksenini etrafında bir saniye geç dönse veya dünya etrafında ne bileyim bir dakika fazla dönse görünmeyen yüzünü görme imkânımız olacak. Şu halde ancak Ay'a gönderilen uzay araçları ile bize görünmeyen yüzünün şeklini görebiliyoruz. Bunun tesadüfî bir şey olması mümkün değildir.

Elbette bunun bir hikmeti vardır. Biz hikmetinin anlaşılmasını din alimlerine, astronomlara ve ilim adamlarına bırakıp takvim meselesini bitirelim. Hicrî takvimin milâdî takvimine göre üstünlüğünü yıldönümlerini nazara vererek açıklamak mümkündür. Tekrar etmek gerekirse değişiklikler sebebi ile Hazreti İsa'nın doğum gününü miladi takvimle belirlemek neredeyse imkânsızdır. Fakat kamerî takvime göre Peygamber Efendimizin (a.s.m) doğum gününü belirlemek çok kolaydır. Rebiyülevvel ayının 11. gecesi Mevlid kandilidir. Keza Kur'ân ayeti ile sabit olan 80 yıldan daha hayırlı Kadir Gecesi Ramazan ayının 27. Gecesidir.

Müslümanlar hasat zamanını ve mevsimsel şartları ikinci plana iterek mübarek gün ve geceleri esas almışlar ve hicrî takvimi kullanmışlardır. Zira bu günlerin farkında olmamak büyük bir kayıp demektir, vessalam...

- **Ey Gün!** (*Arif Nihat Asya*)

Şu bileytaşında gördüğün çelik, Bir ay dilimidir... bilerim, ey gün: Böyle eğribüğü gidersen, seni >	Ortadan ikiye bölerim ey gün... Adını takvimden silerim, ey gün!
Kim kalkıştı seni yıla katmaya; Susamış mıydın sırtüstü yatmaya? Her parçanı bir köpeğe atmaya	Seni dilim dilim dilerim, ey gün... Adını takvimden silerim ey gün!
Dâvânı gördürdün şahitlerine; Uydu mucitlerin, ifritlerine... İstihzalarına, tehditlerine	Gülerim, gülerim, gülerim, ey gün; Seni takvimlerden silerim, ey gün!
Koşarsın gölgeni kovalar gibi; Işığın, yıldızlı sıvalar gibi... Günün doğmuş sahte liralara gibi...	Güneş görmiyesin, dilerim, ey gün: Seni takvimlerden silerim, ey gün!
Görüp dört bucağı haçın mı sandın? Dalda çiçeğimi tacın mı sandın? Şu kara bulutu saçın mı sandın:	Gelirsem beyninde gülerim, ey gün; Seni takvimlerden silerim, ey gün!
Hovardaların var, gelir tatmaya... Hazırmışsın, neyin varsa, satmaya... Her parçanı bir köpeğe atmaya	Seni dilim dilim dilerim, ey gün; Adını takvimlerden silerim, ey gün!

- **Takvim bilgisi** (*Arif Nihat Asya*)

Haftalar, bir boydadır; aylar değildir.

Ayların otuz gün mü, otuz bir gün mü çıktıkları, herkesin kolayca anlayabileceği bir formüle bağlanamamış; arada şubat, ayrı bir hesap bozuncusu olmuştur.

Bu yüzden, aydınların bile nicesi, hangi ayın kaç çıktığını -takvime bakmaksızın- söyleyemez.

Bir **yumruk hesabı** vardır ki onu öğrenmek de meseledir.

Ancak, bizde 31 Mart vak'asını -aydın olsun olmasın- tarihe geçen adıyla bilenler, başka ayların gün sayısını şaşırırsalar da martın kaç gün çıktığını kolayca hatırlarlar.

- **Müslüman Saati** (*Hazırlayan: Mehmet Yavuz AY, hertaraf.com*)

Müslüman Saati, Batılılaşma ya da yozlaşma tarihimizin en anlamlı ama en hazin göstergelerinden birisidir. Evet, hayatımızdan büyük bir şey koparılmıştır, o da İslâm'dır. Bu rahatsızlığı iki yüzyılı aşan bir zamanda, büyük küçük herkes duymakta; herkes kendi zaviyesinden ifade etmektedir. Melankolik bir "akşam" şairi diye nitelenen **Ahmed Haşim** de şairliğinin o muhteşem ruh keskinliğiyle konuyu en güzel ve ince bir şekilde ifade etmiştir. Anlatış tarzından onun hangi tarafta olduğunu anlamak zor değildir.

Çölde yolumuzu şaşırmak istemiyorsak İslâm zamanını yeniden kurmak mecburiyetindeyiz; **birey ve toplum hayatımızda İslâm'ı yeniden zamanlaştırmak zorundayız. Batılı ve batıl zamana esir olmamak için kendi vaktimizi bulmak, kurmak ve yaşamak durumundayız.**

MÜSLÜMAN SAATİ

İstanbul'u yenileştiren ve yerlisini şaşırtan istilâların en gizlisi ve en tesirlisi yabancı saatlerin hayatımıza girişi oldu. "Saat"ten kastımız, zamanı ölçen âlet değil, fakat bizzat zamandır.

Eskiden kendimize göre yaşayışımız, düşünüşümüz, giyinişimiz ve kendimize göre, dinden, ırktan ve an'aneden (gelenekten) hayat alan bir zevkimiz olduğu gibi, bu üslub-ı hayata göre de "saat"lerimiz ve "gün"lerimiz vardı. **Müslüman gününün başlangıcını şafağın parıltıları ve nihayetini akşamın ziyaları (ışıkları) tayin eder.** Madenden sağlam kapaklar altında mahfuz (saklı) tutulan eski masum saatlerin yelkovanları, yorgun böcek ayakları tarzında, güneşin sema üzerindeki seyriyle az çok münasebetdar bir hesaba tebaan (uyarak), minenin rakamları üzerinde yürürler ve sahiplerini, zamandan takribî (doğruya yakın) bir sıhhatle, haberdar ederlerdi. Zaman namütenahi (sonsuz) bahçe ve saatler orada açar, gâh sağa gâh sola mail, güneşten rengârenk çiçeklerdi.

Ecnebi saati iptilasından (düşkünlüğünden) evvel bu iklimde, iki ucu gecelerin karanlığıyla simsiyah olan ve sırtı, muhtelif evkatın (vakitlerin) kırmızı, sarı ve lâcivert ateşleriyle yol yol boyalı, azim (büyük) bir canavar halinde, bir gece yarısından diğer bir gece yarısına kadar uzanan yirmi dört saatlik "gün" tanılmazdı. **Ziyada (ışıkla) başlayıp ziyada (ışıkla) biten, on iki saatlik, kısa, hafif, yaşanması kolay bir günümüz vardı. Müslümanın mesut olduğu günler, işte bu günlerdi; şerefli günlerin vakayiiini (olaylarını) bu saatlerle ölçtüler.**

Gerçi, felekî (astronomik) hesabâta (hesaplara) göre bu "saat" iptidaî (ilkel) ve hatalı bir saatti, fakat bu saat hatıratın kutsi saatiydi. Zevali saatin (öğle vaktini esas alan alafranga saatin) adet ve muamelâtımızda (adet ve uygulamalarımızda) kabulü ve ezanî saatin (güneşin battığı zamanı 12 olarak kabul eden saatin) geri safa düşüp camilere, türbelere ve muvakkithanelere (vakit hesaplanan yerlere) bırakılmış metruk bir "eski saat" haline gelişi, hayatı tarz-ı rüyetimizin (bakış tarzımızın) üzerinde vahim (korkunç) bir tesiri haiz (sahip) olmamış değildir.

Giden saatler babalarımızın öldüğü, annelerimizin evlendiği, bizim doğduğumuz, kervanların hareket ettiği ve orduların düşman şehirlerine girdiği saatlerdi. Bunlar, hayatı etrafımızda serbest bırakan geniş lâkayt dostlardı. Gelen yabancılar ise hayatımızı onu meçhul bir düstura göre yeniden tanzim ettiler ve ruhlarımız için onu tanılmaz bir hale getirdiler. Yeni "ölçü" bir zelzele gibi, zaman manzaralarını etrafımızda zir ü zeber (alt üst) ederek, eski "gün"ün bütün sedlerini (engellerini) harap etti ve **geceyi gündüze katarak saadeti az, meşakkati çok, uzun, bulanık renkte bir yeni "gün" vücuda getirdi.** Bu Müslümanın eski mesut günü değil, bedmestleri (kötü sarhoşları), evsizleri, hırsızları ve katilleri çok ve yeraltında mümkün olduğu kadar fazla çalıştırılacak köleleri sayısız olan büyük medeniyetlerin acı ve nihayetsiz günüdür.

Unutulan eski saatler içinde eksikliği en ziyade hasretle tahattur edilen (hatırlanan) saat akşamın on ikisidir. Artık "on iki" solgun yeşil sema altında, ilk yıldıza karşı müezzinin Müslümanlara hitap ettiği, sokakların lâcivert bir sisle kaplandığı, ışıkların yandığı, sinilerin kurulduğu ve yarasaların mahzenlerden çıkıp uçtuğu o müessir ve titrek saat değildir. **Akşam telâkkisinden koparak, gâh öğlenin hararetinde ve gâh gece yarılarının karanlığında mevhum (mevcut olmayan) bir zamanı bildiren bu saat, şimdi hayatımızda renksiz ve şaşkın bir noktadır.** Yeni saat, Müslüman akşamının mahzun ve muşa'şa (şaşaalı) dakikasını dağıttığı gibi, yirmi dört saatlik yabancı "gün"ün getirdiği maişet şekli de bizi fecr âleminde mehcûr (uzak) bıraktı. Başka memleketlerde fecri yalnız kırdan şehre sebze ve meyve getirenlerin ahmak gözleriyle muztariplerin şişkin kapaklar içinden bakan kırmızı ve perişan gözleri tanır. Bu zavallılar için fecrin parıltıları, yeniden boyuna geçirilecek olan hayat ipinin kanlı ilmeğini aydınlatan bir ziyadır.

Hâlbuki fecir saati, Müslüman için rüyasız bir uykunun nihayeti ve yıkanma, ibadet, neşe ve ümidin başlangıcıdır. Müslüman yüzü, kuş sesleri ve çiçek kokuları gibi fecrin en güzel tecellilerindedir. Kubbe ve minareleri o alaca saatte görmemiş olan gözler, taşa en ilâhî manayı veren o muhayyirü'l-ukul (akılları durduran) mimârîyi anlamış değillerdir. **Esmer camiler, fecirden itibaren semavî bir altın ve semavî bir çini ile kaplanır ve İslâm ustalarının natamam eserleri o saatte tamamlanır. Bütün mabetler içinde güneşten ilk ziya alan camidir. Bakır oklu minareler, güneşi en evvel görmek için havalarda yükselir.**

Şimdi heyhat, eski "saat"le beraber akşam da, fecir de bitti. Birçoklarımız için fecir, artık gecedir ve birçoklarımızı güneş, yeni ve acayip bir uykunun ateşlerinden, eller kilitli, ağız çarpılmış, bacaklar bozuk çarşafı dolanmış, kıvranırken buluyor. Artık geç uyanıyoruz. Çünkü hayatımıza sokulan yeni ve fena günün eşiğinde çömelmiş, kin, arzu, hırs ve haset sürülerinin bizi ateş saçan gözlerle beklediğini

biliyoruz. Artık fecri yalnız kümeslerimizdeki dargın ve mağrur horozlara bıraktık. **Şimdi Müslüman evindeki saat, başka bir âlemin vakitlerini gösterir gibi, bizim için gece olan saatleri gündüz ve gündüz olan saatleri gece renginde gösteriyor.**

Çölde yolunu şaşırınlar gibi biz şimdi zaman içinde kaybolmuş kimseleriz.

- **Nâm u nişane kalmadı faslı bahardan!** (Meryem Aybike Sinan)

Baharın bütün güzelliğiyle geldiği, erguvan ve gül mevsiminin bir renk cümbüşüyle arzıendam ettiği nisan ayında... ..

Farkında mıyız bilmiyorum **mevsimler akıyor, zaman akıyor, su akıyor, insan akıyor** lakin bu içine düştüğümüz curcuna, hengâme, katı ve sıkıcı günlerden **vakit bulup da kâinat defterini şöyle gönül rahatlığıyla içimize sindire sindire okuyamıyoruz.**

Nisan yağmurlarında saçımız ıslanmayalı bilmem ki kaç yıl olmuş?

Mesela önümüzdeki baharı göremeyecek kaç kişi var aramızda?

Hayatın bizlere sunduğu o muazzam güzelliğin içinde başımızı sadece para pul için, mevki makam için, mal mansıp için çevirdiğimizi, biteviye paraya pula tahvil edilen dünyevi meseleler için gâh üzümlüp gâh acılar çektiğimizin farkındayız, lakin gerisini unuttuk. Sağlığımızı, sıhhatimizi, hâleti ruhiyemizi, dünümüzü, yarınımızı, yârimizi yâranımızı, eşimizi, dostumuzu topyekûn her şeyi birer birer unuttuk, yavaş yavaş unutuyoruz farkında mısınız?

Üzerimize çöken bu hırs ve tamahkârlık bulutunu kaldırıp atamıyoruz bir türlü nitekim modern hayatın içinde bizler için kurgulanmış şartlar ve durumlar buna bir türlü imkân vermiyor.

Oysa eskiler bahara bir başka zaviyeden bakmış, bahara bambaşka anlamlar yüklemişler. 16. yüzyılın en önemli şairlerinden Nev'î'nin şu gazelindeki güzel dizelere bakalım önce:

Hep bu fasl içre imiş mes'ele-i 'ışk u cünûn' Gûş kıl nüsha-i gülden okusun anı hezâr	'Aşk ve delilik' meselesi hep bu mevsim içindeymiş. Kulak ver! Bülbül onu gül kitabından okusun.
--	--

Nisan ayının diğer bahar aylarından istisna özellikleri vardır. Nisan yağmuru dürr ve sadefi olgunlaştırırken, bitkilere iyi gelirken, şifa niyetine kabul görürken mayıs ayındaki yağmurun bu itibarı görmemesi de ne ilginçtir. Urfalı Nâbi'nin şu beyti bizlere hangi sırrı fısıldar acaba?

Fasl-ı nisanda fasd u liynet Oldu müstevcib-i hıfz-ı sıhhat	Nisan ayında kan aldirmek ve mizacı mülayim tutmak sağlığı korumak için gereklidir.
--	---

18. yüzyılda yaşamış olan Galata Mevlevihanesi'nin önemli şairlerinden Şeyh Galip de baharın gelişiyile birlikte pek çok gazel kaleme almış. Aşağıdaki gazelinde baharın gelişini bakınız nasıl anlatıyor:

Erişip bahâra bülbül yenilendi sohbet-i gül Yine nevbet-i tahammül dil-i bîkarâre düştü	Bülbül bahara erişti ve gül sohbeti yenilendi; ancak ayrılığa tahammül nöbeti yine bizim kararsız gönlümüzün payına düştü.
--	--

Şeyh Galip hâli pürmelalini böyle aktarırken Şair Nâilî-i Kadîm, baharın gelişini bakınız nasıl da sevgilinin bir gülüşüne feda ediyor.

Bahârî n'eyleriz ol gül-i zâr-ı gonca-femin Gülüp açılması bin nevbahâra değmez mi	Baharı neyleyeyim, o gonca dudaklının gülüp açılması binlerce bahara değmez mi?
---	---

15. yüzyılın en büyük şairlerinden Necati Bey ise baharı özlemle beklemekte iken baharın müjdecisi olan çiçeklerin rekabetini şöyle anlatır:

**“Lâle hadler yine gülşende neler itmediler
Servi yürütmediler goncayı söyletmediler
Taşradan geldi çemen mülküne bigâne diyu
Devr-i gül sohbetine lâleyi iletmediler”**

Bahar, geçmişten günümüze kadar insanlarda hep güzel duygulara vesile olmuş, bahara en güzel duygular iliştilmiş, en güzel şiirler bu mevsim için dile getirilmiş. Bahar el üstünde de gönülde de tutulmuş. Lakin bugüne geldiğimizde insanların mevsimlere yüklediği anlamlar erozyona uğramış ve özellikle ilkbahar itibardan düşmüş gibi görünüyor.

Şehir insanı baharla tanışmadan mevsim bitiyor.

Hasılı, mevsimlerin hikmetini de unutuyoruz galiba!

- **Beyaz aşk** (*Yavuz Bahadıroğlu*)

İlm kesbiyle rütbe-i rif'at Arzu-yı muhal imiş ancak... Aşk imiş her ne var ise âlemde İlm bir kıl ü kal imiş ancak!	İlimle yükselme aramak Ulaşılmaz bir hayaldir... Âlemde ne varsa aşktır Onun yanında ilim boştur!
---	--

Fuzuli'nin bu mısralarını ilk kez okuduğumda, tepe üstü bulutlardan düşmüş gibiydim. Bir süre toparlanamadım: Boş boş bakıp durdum öyle...

O gün bugündür, “Aşk imiş her ne var ise âlemde” mısraı, “mıh gibi” yüreğime çakılıdır. Ne var ki, günümüzde aşklar da kirlendi: Ehl-i tasavvufu tasavvurdan tasannua, tasannudan tasarrufa, tasarruftan hilkata, hilkattan mahlûkata, mahlûkattan hakikata, hakikattan velayete çıkararak aşkın yerini çoktan “hazcılık” aldı!

Ne Mecnun var artık, ne Leyla; ne Kerem kaldı, ne Aslı, ne de “maksud”una ulaşmak için maksadı Şirin’leştiren uğruna dağları delen Ferhad!..

Herkes öylesine bir koşturmaca içinde ki, hayatı fark etmeden, envai çeşit aşkı hissetmeden yaşıyoruz!

Derin aşkla birlikte baharı da, yazı da, kışı da ısıtıyoruz!

Nedense, **aşkla mevsimler arasında derin bir ilişki ve ahenk olduğuna inanıyorum.** İkisinde de hızlı değişimler, inişler çıkışlar var.

Su ile toprağın buluşması, aşkın gönüllerde yeşermesine benzemiyor mu?..

Meselâ **bahar, aşkın gönüllere düşme anıdır...**

Ardından tomurcuklanma başlar. Nihayet çiçekler-güller açar.

Papatya müthiş bir simge...

Bir kere beyaz: Beyaz masumiyetin rengidir...

Yani bu tür aşklar masumdur...

Ve bu tür aşklar beyazdır!

Papatya aynı zamanda hüzünlü; hatta biraz da mahçup ve mütereddittir. Bu şekilde dizilişi, gerçek aşkta daima var olan ayrılık korkusuyla vuslat neşesi arasındaki çelişkili gel-gitleri anımsatır bana.

Bir bakmışsınız bütünüyle sendedir, sendir; bir de bakmışsınız ulaşılmaz derecede uzaktır, uzaktır...

Çelişkilere dolanır yüreğiniz. Bir derin seversiniz, bir nefret edersiniz! Aslında nefret ederken bile ona tutulur, ona tutunursunuz.

Sonra diğer mevsimler: Her biri aşkın evrelerini anlatır...

Mevsimde hâzân, aşkta hüzün zamanıdır; ayrılıklar hep güz zamanı gerçekleşir...

Sonra karakiş: Umut dağlarına kar yağdığı mevsim: Bir büyük üşüme, hatta yürek titremesi gelmezse bahar yakın demektir!

Bilmiyorum, meşhur allame Ak Şemseddin aşkı keşfettiğini sandığında (sanırsınız, ama hiçbir zaman keşfedemezsiniz) kaç yaşındaydı? “Bu aşkı ben bilmez idim” demesine bakılırsa, hayli yaşlı olmalı...

**“Bu aşkı ben bilmez idim,
Bir acı sevda imiş...
Bir zerresi ay-u güneş,
Bir damlası derya imiş.”**

Hazret zaten söylemiş, en söylenmemişi!.. Bunun üzerine ne denir ki?

- **Erik ağacı gelin olduğu gün** (*İskender Pala*)

Mevsimler hızla gelip geçiyor. Zamanı yakalamak imkansız. Tanpınar’ın dediği gibi ‘ne içindeyiz, ne de büsbütün dışında’... Getirdiklerinin farkına varmıyor, götürdüklerine aldırış etmiyoruz.

Modern hayat insanlara sanki her şeye her zaman sahip olunabileceği zannını vermekle kalmıyor, zamanı da tekdüzeleştiriyor. Oysa **mevsimler itina ister, dikkatle takip ister. Gelişinden gidişinden lezzet almak, getirdiklerini ve götürdüklerini tanımak ancak o vakit mümkündür.**

Bakmayın siz güzel diye baharın adı çıkmış; beri tarafta kışın nimetleri saymakla bitmez, sonbahar insanı kendisi yapar, yaz zahmetsiz bir mevsim olur. Tabiata gözlerinizi çevirmeye başladığımızda, mevsimlerin hediyelerini de sayarsınız bir bir. **Her bir mevsim size iklimlerden, duygulardan, renklerden, çiçeklerden harman harman nimetler sunar.** Ama en ziyade de meyvelerle kendini hissettirir; gelirken size kucak dolusu meyveler getirir. Siz onu bir misafir gibi hoş tutarsınız, kıymet bilirsiniz diyedir bu.

Bazıları mevsimlerin gelişini sanki itibarlı bir misafiri bekler gibi bekler. Toprağını suyunu, çatısını damını ona göre düzenler ve mevsimlerin geldiğini kolayca bilebilir diye bağlar, bahçeler yapar. Sultan Abdülaziz'in annesi **Bezmialem Valide Sultan** bunlardan biridir mesela. Hekimbaşı Salih Efendi ile **İstanbul'un en güzel bağlarından birini tesis etmiştir** çünkü. Üsküdar, Kadıköyü, Boğaziçi, Samatya gibi çayır çimen arazilerde her biri tenezzüh için düzenlenmiş bağ ve bostanlar içinde parmakla gösterilen **Validebağı** yalnızca Türkiye florasından değil, yabancı memleketlerden de getirilmiş çeşit çeşit çiçekler ve ağaçlarla yaşamıştır.

Bugün bir İstanbullu acaba kaç çeşit elma adı sayabilir; hangi çocuğumuz armudun kaç türünü bilebilir? Üniversitedeki öğrencilerime zaman zaman **bildikleri çiçek isimlerini** sorar, eğer sayıca az bulursam en az elli çiçek adını ezberlemelerini ödev olarak veririm. Demem o ki, şimdi oturup Validebağı'ndaki çiçekler bir yana, yalnızca meyvelerin adını öğrenmek üzere bir ödev yapmaya kalkışsak, Haluk Dursun müstesna, hiçbirimiz bu kadar çeşit meyveyi sıralayamayız zannedirim. Çünkü kurduğu bağda tam 573 çeşit meyve ağacı mevcutmuş. 573 ayrı damak lezzeti demektir bu. 206 armut, 98 elma, 25 ayva, 43 şeftali, 13 vişne, 31 kiraz, 21 kayısı, 9 nar, 11 incir, 11 dut, 15 muşmula, 59 üzüm, 31 erik cinsi yani. Demek ki her sene İstanbul seçkinlerine sepetlere dizilmiş 573 lezzet ikram olunmuş.

Şimdi soru şu: Acaba o çağda da, zamanı unutup mevsimin değiştiğini kapısına gelen sepetten fark edenler var mıydı? Kış erginleri, yaz dolgunları, bahar turfandaları veya sonbahar sarıları. Her biri insana ayrı bir dil ile konuşan ömür merhaleleri. Ah, mevsimleri meyvelerle fark eden avareler!..

Yine meyvelere dönüp soralım, acaba o güzelliklere konulacak isimler nasıl seçilirdi? Her birinin şekline, tadına, görünüşüne, rengine göre ey uygun tanımı bulmak hem çok heyecanlı, hem çok zor olsa gerektir. Ve elbette esrarlı. İnsan patlıcan armudu, kabartmalı armut, cücük armut veya bildircin armudunu pekala şeklen gözünün önünde canlandırabilir; Kraliçe armudu ile Belgrat armudunun da ithal olduğunu kestirebilir; ama türbe armudu, hümayun armudu, Tahiri armudu, Gül Fındık Efendi armudu, kız limonu armudu veya Manolaki armudunun hikâyelerini meraktan çatlama mı?

Peki ya bu kadar çeşidi, bin sekiz yüzlü yılların ortalarında çeşitli ülkelerden getirtip aynı bahçede yetiştirebilme başarısı? Çünkü o bahçede yetişen meyve isimlerine bakarak oluşturulacak bir atlas, Osmanlı Devleti'nin vizyoner ve büyük ilgi alanını da gösterecek mahiyette bir coğrafyayı karşımıza çıkarır: Eriklerden Vardar eriği, Aynaroz eriği, Şam mayhoşu, Azak eriği; şeftalilerden Paris'ten tüylü şeftali, Roma'dan Papa sarısı, Yenişehir'den sulu şeftali, Cebel-i Lübnan'dan etli şeftali, Varna'dan sulu şeftali, Halep'ten mumlu şeftali, Boğdan'dan kırmızı şeftali; ardından Nemçe vişnesi, Beyrut narı, Firengistan muşmulası (yumurta büyüklüğünde), Batum ahlatı, Bulgaristan'dan Kara dünya üzümü...

Bugün sınırlarımız içinde kalan şehirlerimizi ise saymaya gerek duymuyoruz. Adana'dan, Konya'dan, İzmir'den, Aydın'dan, Amasya'dan, Antalya'dan, Mersin'den üzümler, incirler, turunçlar, elmalar, çekirdeksizler, nısfiyeler, mayhoşlar, mahmureler, şekerliler, şerbetliler, gelin parmakları... Bütün bu eski lezzetler, mevsim mevsim evlerimizin içine, kilerlere, yemiş sandıklarına, sinilere, sofralara gelir ve bize zamanı hatırlatırlarmış. **Bugün gelişmiş ülkelerin pek çoğunda, kendi topraklarının flora veya lezzetlerini topluca üretip gösterdikleri birer turistik botanik veya meyve bahçeleri var; lakin bizim artık bir Validebağı'mız yok. Bunun için öncelikle bu millete "valide sultan"lık yapacak bir hanımefendi, sonra da meyvelerden mevsimleri, mevsimlerden de meyveleri gözleyecek ferasetler lazım.**

Sana gelince ey okuyucu, mevsim kaçınıcı kez yine değişti, işe güce kaptırma kendini bu kadar, dışarıda **dalında görülecek bahar lezzetleri** var!..

- **Mevsimler Değişti** (*İlhan Geçer*)

Denizin sesi ayak bileklerine uzanırdı

Sıcak yaşantıların rahatlığıydı gülen

Kıvrım kıvrım ışıklı ay kuşları Tül kanatlarıyla Saydam omuzlarına konardı >	Ayışığı bakışlarında Bitmeyen bir şarkıydı ellerin Yalnızlığın inatçı kışlarında
Beyaz nüliferlerdi yüzen Hüznün yorgun sularında Tasasız çiçekler açardı Gül yordamı uykularında	En güzel zamanlarıydı Dalında kelebekler uçuşan sevgimizin Sevinç yüklü şarkılardı rüzgârı Kıyısına uzandıgımız denizin
Sonra böyle gülümsemedi ilkyaz Sonra gür saçlarımızda yaprak dökümü Dümdüz yolumuzda sert dönemeçler Her renk hatırlatır oldu ölümü	Yitik sokaklardı aradığımız Martıların beyaz sesiyle dolu Çoktan kırılmış sardunyalı saksımız Bozulmuş udların eski akordu
Mutluluğumuzun o zengin sofrasında Şimdi yalnız bir kaç kırıntı kalmış Biz sarhoşken mavi yazların ortasında En acı beyazıyla içimize dolmuş kış	

- **Mevsimlerin Dili** (*Atiye Keskin Kubanlı*)

Hayatımızın mevsimleri her an bize bir gerçeği görünüz diye ibretli bir dil ile konuşur. Ama biz ömrümüzün mevsimlerinin değil, senenin mevsimlerinin bile ne ibretli bir dil ile konuştuğunu bir türlü anlamayız.

İlkbahar gençlik gibidir. İlim ve imândan yoksun eğlence ve hırsı destekleyen ortam henüz tomurcuklanan ağaçların üzerine yağın kırağıya benzer. Geleceğin meyvelerini harab der.

Yaz sıcak ve samimî sevgiyi temsil eder, yağmur ve okşayıcı rüzgâr oldukça verimlidir. Kin ve bencilliğin karıştığı sevgi kavurucu sıcaklar gibidir, yeşil bahçeleri bile çöle döndürür.

Sonbahar ibretli bir kitaba benzer. Yere düşen yapraklar her gelişin bir gidişi, her yeşermenin bir sararması, **her olgunluğun bir dökülüğü olduğunu ne güzel sıra sıra yazarlar.**

Gerçek aşkın sahibine hizmet edenler dört mevsim yeşil kalan ve altında nicelerin gölgelendiği ulu çınarlara benzerler.

Hayatlarının sonbaharında, kendim için, ailem için, milletim ve insanlık için bir şeyler yapabildim diyebilenler, saçlarının ağarmasına gönül rahatlığı ile bakabilirler.

Kış, hayatımızdaki sabır yıllarına benzer. Hiçbir tohum kışın yağmurunda, karında, fırtınasında toprağın altında beklemeden gün ışığına çıkamaz...

- **Halk Takvimi** (*Mesut Şener*)

Halk takvimi, uzun yılların deneyimi sonucu oluşturulmuş, **tarım ve hayvancılığa dayalı** bir zaman bölümlenmesini içerir.

Geleneksel tarım ve hayvancılığa ilişkin her türlü etkinlik, bu takvime göre düzenlenir. Sözelimi çoban dağda sürüsüyle birlikte kalma süresini, **koç katma**, dağdan inme ve sürü sahipleriyle hesaplaşma günlerini bu takvime göre hesaplar. Sürü sahipleri tarafından **hidrellez** (6 Mayıs) günü tutulan çobanlar, güzün 8 Kasım'da görevlerini tamamlarlar.

Halk takviminde, Kasım doksan (5 Şubat) **toprağın canlanmaya başladığı** dönemdir. Kasım yüz (15 Şubat) toprağı kazıp havalandırma, saban sürme zamanıdır. **Nevruz** arpa ekim zamanıdır.

Kasım yüz ellide (5-6 Nisan) **yaz başlar.**

Zemheri, Hamsin, Erbain, **Cemre**, Mart Dokuzu, **Karakış**, Kocakarı Soğukları, **Kırkikindi**, **Hidrellez**, Ekim Zamanı, Hasat Zamanı, Kuşluk Zamanı, İmbat, Sam Yeli, **Pastırma Yazı** gibi kavramlar halk takvimiyle ilgilidir.

Tarım ve hayvancılıkla uğraşan kesim için halk takvimi yaşamsal önem taşır. Uzun süreli deneyim ve bilgi birikiminin ürünü olan halk takvimine uymamak, onun gösterdiği doğrultuda hareket etmemek bireyin büyük zararlara uğramasına neden olabilir.

Halk takviminde yıl, Kasım ve Hızır günleri olarak ikiye ayrılır.

Kasım günleri, 8 Kasım'da başlayıp ve Hidrelleze kadar yani 5 Mayıs akşamına kadar süren dönemdir. Bu süre **kış mevsimidir**.

Hızır günleri ise 6 Mayıs'ta başlar, 7 Kasım'a akşamına kadar olan süredir. Bu süre de **yaz mevsimidir**. Toplam 185 (186) gündür.

Tamamı 180 (179) gün olarak kabul edilen kış devresinin ilk 135 günü Kasım-Zemheri-Hamsin aylarıdır. Bu devre kışın en şiddetli olduğu süredir ve insanlar tarafından uygun tedbirler almak üzere hesaplanır.

Kasım'ın 46'sında Arap'ça 40 gün anlamına gelen "erbain"(21 Aralık-31 Ocak arası) başlar. 21 Aralıktan 31 Ocak'a kadar süren bu soğuk karakış günlerine **Zemheri** denilir.

Kasım'ın 86'sında Arapça 50 gün anlamına gelen "hamsin" başlar.

Elli günlük bu dönem de oldukça soğuktur. Kış devresi Kasım'ın yüzüncü gününde leylekler gelir.

İlkbahardan önce birer hafta arayla cemrelerin düştüğüne inanılır. **Cemre** ateş parçası demektir. İlk olarak Kasım'ın 105'inde 7 Şubat (m.19-20 Şubat)'ta **havaya** düşünce hava ısınmaya başlar, Kasımın 112'sinde 14 Şubat (m.26-27 Şubat)'ta **suya**, Kasımın 119'unda 21 Şubat (m.5-6 Mart) tarihinde de **toprağa düşer**. Cemreler havaların ısınmaya başladığının ve kışın soğuk günlerini geride bırakmak üzere olduğumuzun habercisidir.

Kocakarı Soğukları : Şubat ayının son dört günü ile Mart ayının ilk üç gününü içine alan haftada 26 Şubat- 4 Mart (h.11-17 Mart)'ta görülen soğuklara ülkemizde Kocakarı Soğukları denilmektedir.

Nevruz : Dünyanın çeşitli yerlerinde olduğu gibi Anadolu'da da **21 Mart** (eski Martın dokuzu) ilkbaharın başlangıcı olarak kabul edilir, törenlerle kutlanır, havaların ısınıp baharın geldiğine inanılır. Kışı tamamlayan 45 günlük bir devre daha vardır ki, bu da 21 Mart'ta başlayıp, 6 Mayıs'a kadar geçen süredir.

6 Mayıs ise havaların iyice ısınıp yaz mevsiminin geldiği gün olarak bilinir. Anadolu'da 5 Mayıs akşamı başlayıp 6 Mayıs günü de süren geleneksel bahar şenliği **Hidrellez** günü olarak kutlanır.

Halk Takviminde gün, hafta ve ayların adlandırılışı:

Ülkemizde halk arasında kullanılan yerel takvimlerde iklim koşulları ve mevsimlerin takvime yansıtışı ile ilgili sayısız örnek vardır.

Bazı yerlerde Şubat ayı diğer aylardan kısalığı bakımından "Gücük (küçük)" olarak adlandırılmaktadır. Koç katımının yapıldığı aya -Koç Ayı, kirazların yetiştiği aya -Kiraz ayı, ekinlerin biçme işinin yapıldığı aya -Orak ayı demektir.

Halk takvimleri ay adlarını genellikle günlük yaşam ve üretimden alır. Yılın ilk ayı Mart'tır. Aylar: mart, abril(nisan), mayıs, kiraz (Haziran), orak (Temmuz), ağustos (harman), üzüm (Eylül), gazel-avara (Ekim), koç-koç katımı (Kasım), karakış (Aralık, zemheri (Ocak), gücük (Şubat) tır.

Tarım toplumunda ayın durumuyla ilgili bilgiler de son derece önem kazanmaktadır. Tarlaya tohum ekme zamanı da ayın durumuna bağlı olarak belirlenir. Tohum ekerken ayın yeni çıktığı ilk günlerde ekim yapılmaz, bir süre beklenir.

Kırsal kesim insanı için yaşamsal bir önem taşıyan hava tahmininde, hayvanlar ve bitkilerin gözlenmesi etkili olmaktadır. Örneğin, ayva yılı (ayva bolluğu) olduğunda ya da kavak ağaçları yapraklarını tepeden dökmeye başladığında kışın sert geçeceği anlamı çıkarılır.

Aynı şekilde çam kozalakları fazla olursa kış zor ve uzun geçecek demektir. Hayvanların davranışları da havanın nasıl olacağı konusunda ip uçları vermektedir. Örneğin, keçiler kuyruğunu kaldırdığında ya da koyunlar yüzünü kibleye karşı dönerek yattığında bu kısa süre içinde yağmurun yağacağı anlamına gelir.

Takvim

Takvimler; zamanı, yıllara, aylara, haftalara ve günlere bölerek hesap eden cetvellerdir. İnsanlar çok eski çağlarda bile mevsimleri, ayları, haftaları, günleri hesaplamak için kendilerine göre çeşitli takvimler yapmışlardır. Geleneksel Hint ve Yahudi takvimleri dinsel amaçlı olarak hala kullanılmaktadır.

Günümüzde Hicri (Kameri) ve Miladi (Şemsi) takvimler kullanılmaktadır.

Osmanlı Devletinde Tanzimat'a kadar Hicri takvim kullanılmıştır.

Tanzimat'tan (3 Kasım 1839) sonra, 26 Aralık 1925'e kadar mali konularda **Rumi takvim**, diğer işlerde Hicri takvim kullanılmıştır. **Rumi takvimde yılbaşı Mart ayıdır.**

Cumhuriyetimizin kurucusu büyük önder Atatürk'ün öncülüğünde gerçekleştirilen yenilikler çerçevesinde 1926'dan itibaren miladi takvime geçilmiştir.

Miladi (Gregoryen) takvim Hz. İsa'nın doğumunu başlangıç alır. Dünyanın güneş çevresinde dolanımını esas alan bir takvim sistemidir.

Miladi yılın Rumi yılına çevrilmesi için;

Miladi tarihten 584 çıkarılır, Rumi tarihi 584 eklenirse Miladi tarih hesaplanmış olur.

Rumi takvimde ay adları: Mart, Nisan, Mayıs, Haziran, Temmuz, Ağustos, Eylül, Teşrin-i Evvel, Teşrin-i Sani, Kanun-i Evvel, Kanun-i Sani, Şubat'tır.

Hicri takvimde ise ay adları: Muharrem, Safer, Rebiülevvel, Rebiülahir, Cemaziyevvel, Cemaziyelahir, Recep, Şaban, Ramazan, Şevval, Zilkade, Zilhicce'dir.

Hicri takvim Hz. Muhammed'in Mekke'den Medine'ye hicretini başlangıç kabul eden ve ayın dünya çevresinde dolanımını esas alan bir takvim sistemidir.

Hicri yılı Miladi yılına çevirmek için Hicri yıl önce 33'e bölünür, elde edilen sayı Hicri yıldan çıkartılıp 622 sayısı eklendiğinde Miladi yıl bulunmuş olur.

Kırkımız çıktı, gözümüz aydın !

"Erbain Çıkarmak"

Erbain, arapça 40 demektir. Dini anlamı da vardır. Tarikat ehlinin 40 günlük ibadet ve perhizini ifade eder. **Çile çıkartmak** için kapandıkları hücrede 40 gün geçirirler.

Aleviler "erbain-i aşura"ya kısaca erbain derler. Arabi aylardan olan Sefer ayının yirmisine rastlar ki, İmam Hüseyin'in Kербela'da şehadetinin 40'ına rastladığı için "eyyamı mahsus"dan, yani özel günlerden sayılır.

Soğuklarla ilgili bir anlamı daha var. Erbain, 21 Aralık'tan 31 Ocak'a kadar geçen 40 günlük süreye denir. **Karakış** denilen, yılın en soğuk 40 günüdür. Öte yandan hayat açısından da yılın en zor 40 günüdür. Zira eskiler için ölüm zamanıdır. Bu sürede sağ kalmayı ve Şubat'a ulaşmayı umarlar. Sağ kalanlar "erbain çıkarmış" olur, 40 günlük süreyi geçtim, seneyi atlattım, diye düşünürler. Zor bir zaman, ölenlere rahmet, hastalara şifa gerek. Herkesin erbain çıkarmasını dilerim...

- **Halk Takvimi (e-posta)**

Meteorolojinin bilimsel çalışmalarından binlerce yıl önceye kadar dayanan gözlemler sonunda oluşan halk takvimi, bugün dahi önemini sürdürmektedir. Bu takvimde yer alan önemli günlerin bir bölümü şunlardır:

8 Ocak - Zemheri fırtınası.

28 Ocak - Ayandon fırtınası.

30 Ocak - Erbain'in sonu.

31 Ocak - Hamsin başlangıcı (50 gün süren soğuklar).

20 Şubat - Birinci Cemre (Havaya).

27 Şubat - İkinci Cemre (Suya).

5 Mart - Üçüncü Cemre (Toprağa).

11 Mart - Kocakarı (Eyyam-ı Husum) soğğunun başlangıcı (7 gün).

18 Mart - Kırlangıç fırtınası.

21 Mart - Nevruz.

26 Mart - Çaylak fırtınası.

19 Nisan - Kuğu fırtınası.

20 Nisan - Kocaöküz (Sitte-i Sevir) fırtınası (6 gün).

4 Mayıs - Çiçek fırtınası.

6 Mayıs - Hidrellez.

18 Mayıs - Kokulya fırtınası.

21 Mayıs - Ülker fırtınası.

30 Mayıs - Kabak meltemi.
 21 Haziran - Gündönümü fırtınası.
 30 Haziran - Yaprak fırtınası.
 3 Temmuz - Sam rüzgârlarının başlangıcı.
 11 Temmuz - Çark dönümü fırtınası.
 30 Temmuz - Kızılerik fırtınası.
 1 Ağustos – En sıcak günler (Eyyam-ı Bahur) başlangıcı (8 gün).
 25 Ağustos - Sam rüzgârlarının sonu.
 31 Ağustos - Mihrican fırtınası.
 22 Eylül - Müshil içme mevsiminin başlangıcı.
 28 Eylül - Kestane karası fırtınası
 30 Eylül - Turna geçimi fırtınası.
 5 Ekim - Koç katımı fırtınası.
 15 Ekim - Meryemana fırtınası.
 27 Ekim - Balık fırtınası.
 11 Kasım - Pastırma yazı başlangıcı.
 24 Kasım - Ülker dönümü fırtınası.
 12 Aralık - Karakış fırtınası.
 21 Aralık - Erbain başlangıcı (ayların inlerinden çıkamayıp tabanlarını yalayarak beslendikleri(!) kış mevsiminin en soğuk 40 gününün başlangıcı).
 Gündönümü fırtınası.

Mihrican (*Arif Nihat Asya*)

Söyle: Neden îcâbeti, ey güzel isim “Mihrican”,
 Bir kız adı olmak varken, bir fırtına adı olman?

- **Sâkiyâ mey sun ki bir gün lâlezar elden gider**
Erüşür fasl-ı hazan bag u bahâr elden gider (*Fatih Sultan Mehmed*)

- **Mevsimler** (*Yahya Kemal*)

Kopar sonbahar tellerinden, Derinden, derinden, derinden, Biten yazla başlar keder mûsikîsi. >	Bu sâhillerin seslenir her yerinden, Derinden, derinden, derinden, Hazin günlerin derbeder mûsikîsi.
Denizden ve dağdan gelen hüzne kandık. Bulutlar dağlsın, bahâr olsun artık, Duyulsun bir engin seher mûsikîsi.	

- Ziya Paşa:

Görmeden âsâr-ı nîsânın bahâr elden gider Güller âhir râm olur ammâ hezâr elden gider	Nisan yağmurlarını görmeden bahar elden gider, Sonunda güller boyun eğer ama bülbül elden gider.
--	---

- Nurullah Genç:

Gözyaşların yağmurdu, ıslatırdı içimi O yemyeşil gözlerin bahardı gözlerimde	Gidince, gülün rengi sarardı gözlerimde Mutluluk dolu dünyam karardı gözlerimde
---	--

- **Yenilendi bu köhne âlem erince hemân nevrûz**
 Cihâna makdemiyle bahş edipdir tâze cân nevrûz (*I. Ahmed*)

- Semahât Özdenses'in uşşâk bestesi:
"Her mevsim içimden gelir geçersin
Sen vefâsız yolcu kalbim virân edersin
Merhabâ demeden elvedâ dersin
Sen vefâsız yolcu kalbim virân edersin"

- Zekai Tunca'nın Kürdilihicazkar bestesi:
Bahar çiçek çiçek gelince güzel
Hayat sevilince, sevince güzel
Arılar bal petek verince güzel
Hayat sevilince, sevince güzel

- **Gel!...** (*Necmettin Esin*)

Bütün ziynetini, elmas kutunu, Mücevherlerini ve yakutunu, Bana tükenmeyen nur sükûtonu, Ellere neşeyi, nazı ver de gel.	İçimde ninnidir sabah ezanı, Ruhuma mukadder dua yazanı, Bana solgun duran gamlı hazanı, Ellere baharı, yazı ver de gel.
--	--

- **Bu sakin öğle vakti** (*Ziya Osman Saba*)
Bu sakin öğle vakti... **Mevsim taze, gün ılık.**
Bir dersten çıkmış kadar **içimde bir ferahlık.**
Yeniden yapraklanan şu çınarın gölgesi.
Şu beyaz minareden dökülen ezan sesi.
Şu yosun tutmuş çeşme, her bir taş selvilikten,
Bana bahsediyorlar en sonsuz iyilikten.
Cedlerimin mermerde seyrettiğim yazısı.
Bir saatin vuruşu: günün henüz yarısı.
Çocukların koşusu, kuşların dem çekişi,
Mesud ediyor beni vatanımın güneşi.